

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ทองสวนสาธาณะ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. พืชพรรณทางประวัติศาสตร์ในพระบรมราชวงศ์แห่งกรุงสยาม. อนุสรณ์วันต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ, 2526.

กนกพร แก้วกิ่งवाल. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บริเวณบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

จารุณี ศิริมังคะลา. การศึกษาจินตภาพกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เด่นพงษ์ เจริญทิพย์. การศึกษาผังเฉพาะเมืองนักท่องเที่ยวชายทะเล ; กรณีศึกษาเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ทวีเดช ทองอ่อน. การศึกษาคุณค่าสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนกรุงธนบุรีเพื่อการอนุรักษ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

นิจ หิฎฐิระนันท์. การอนุรักษ์อนุสรณ์และสถานใน เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการอบรมทางวิชาการ เรื่อง การวางแผนและผังกายภาพสำหรับเจ้าหน้าที่วางแผนระดับท้องถิ่น. 20-26 พฤษภาคม 2528.

นิจ หิฎฐิระนันท์ และคณะ. "ถนน: วิวัฒนาการในรอบ 200 ปี". เอกสารโรเนียวเขียนเล่มในโครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2525.

ปราณอม ดันสุชานันท์. การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เปรมเสรี (นามแฝง). ขนช้างขนแพน ชั่ววรรคคีไทยร้อยแก้ว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บำรุงสาส์น, 2526.

วิชัย ขจรปรีदानนท์. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเมือง. กองผังเมืองเฉพาะ สำนัก
ผังเมือง (เอกสารโรเนียว).

สมบูรณ์ สุดมากศรี. การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในเขต
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สุชาติ อุดมธาริการ์. การศึกษาการขนส่งมวลชนทางน้ำบริเวณใจกลางกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2522.

สุเมธ ชุ่มสาย ๗ อุษยา. น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

เสาวลักษณ์ สุขสมัย. เส้นไหมไทย : งานวิจัยประวัติศาสตร์ทางศิลปวัฒนธรรมไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2539.

อรศิริ ปาณินท์. การศึกษาเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาของกรุงรัตนโกสินทร์
บริเวณย่านธุรกิจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.

อัศวิน พิษณุโยธิน. เอกสารประกอบการบรรยาย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อำนาจ พิษิตเดช. แนวทางการพัฒนาค่านายภาพพื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.

ภาษาอังกฤษ

Carter, E.C. Introduction to transportation engineering. Reston,
Va. : Reston, 1978.

- Chapin, F.S. Urban land use planning. Urbana : University of Illinois Press, 1972.
- Cherry, G.E. Rural Planning problems. London: Leonard Hill, 1976.
- Dobby, A. Conservation and planning. London: Hutchinson, 1978.
- Doxiadis, C.A. Action for human settlements. Newyork: W.W. Norton& Company, 1976.
- Golary, G. New Town Planning : Principle and Practice: Newyork: John Wiley & Son, 1976
- Goodman, W.I. Principle and Practice of Urban planning. Englewood Cliffs, N.J.: prentice-Hall, 1968.
- Harris, C.D. and Ullman, E.L. The Nature of Cities. The Annals of the American Academy of Political and Social Science 242. (1945):13
- Johnson, J.H. Urban Geography: An Introductory Analysis. Oxford: Pergamon Press, 1975
- Keeble, L. Principle and Practices of Town and Country Planning. London:The Estates Gazette Limited, 1964.
- Northam, R.M. Urban Geography. Newyork : John Wiley & sons, 1975.
- Mann, R. Rivers in the City. Newyork: Praeger Publisher, Inc., 1973.

Whittick, A. Encyclopedia of Urban planning. Newyork: McGraw-Hill,
1974.

Worskett, R. The character of towns : (an) approach to conservation.
London : The Architectural Press, 1969.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

1 ประวัติความเป็นมา

อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะในช่วงแรกก่อนที่จะเป็นกรุงศรีอยุธยา นั้น มีนักประวัติศาสตร์หลายสำนักได้สันนิษฐานกันไปต่าง ๆ นานา ตามหลักฐานและความเชื่อที่แต่ละคนได้ค้นพบ ซึ่งยังหาข้อยุติที่แน่นอนไม่ได้ แต่ที่เชื่อถือตรงกันคือ บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาหรืออำเภอพระนครศรีอยุธยา นี้ เดิมเคยเป็นแคว้นทวาราวดี และแคว้นละโว้ (อโยธยา) ตามลำดับ ดังนั้นในที่นี้จึงใคร่ขอกล่าวถึงประวัติของอำเภอพระนครศรีอยุธยาโดยสังเขป นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา

กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีใน พ.ศ. 1893 โดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) และพระราชทานนามเมืองว่า "กรุงเทพทวาราวดีศรีอยุธยา มหาฉิลกภาพรัตนธานีบุรีรัมย์" กรุงศรีอยุธยาในขณะนั้นเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลในแหลมมาลายู เริ่มมีการรับเอาแบบธรรมเนียมด้านการปกครองมาจากขอมคือ ถือว่ากษัตริย์เป็นสมมุติเทพ แตกต่างจากระบบการปกครองแบบพ่อค้าลูกของอาณาจักรสุโขทัย

กรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานีของไทยนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์จาก 5 ราชวงศ์ ปกครองติดต่อกันมา 33 พระองค์ สาเหตุที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีระยะเวลาอันยาวนานนั้น สืบเนื่องมาจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี ทั้งทางด้านยุทธศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง ทางด้านยุทธศาสตร์ กรุงศรีอยุธยามีลักษณะเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบทางด้านทิศเหนือคือแม่น้ำลพบุรี ทางด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้คือแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านตะวันออกคือแม่น้ำป่าสัก ลักษณะเช่นนี้เป็นเกราะป้องกันศัตรูได้อย่างดี ส่วนรอบนอกเกาะจะเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการตั้งทัพของศัตรู ทางด้านเศรษฐกิจ กรุงศรีอยุธยาอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอันเกิดจากการทับถมของตะกอน ทำให้บริเวณนี้เหมาะแก่การเพาะปลูก นอกจากนี้ที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยายังเป็นที่รวมของแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ซึ่งเป็นผลให้ชาวอยุธยาสามารถติดต่อค้าขายกับหัวเมืองในภาคกลางและภาคเหนือได้สะดวก อีกทั้งยังอยู่ใกล้อ่าวไทย จึงทำให้กรุงศรีอยุธยากลายเป็นเมืองที่สามารถควบคุมการค้ากับต่างประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาเป็นที่รวมของสินค้า ของป่าจากหัวเมืองต่าง ๆ ออกขาย ประกอบกับการ

อยู่ใกล้อ่าวไทย ดังนั้นอยุธยาจึงสามารถควบคุมการติดต่อระหว่างหัวเมืองต่าง ๆ ภายในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดีด้วย

ถึงแม้ว่าที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาจะดีเพียงใดก็ตาม ตลอดเวลา 417 ปี กรุงศรีอยุธยาต้องเผชิญกับการทำสงครามหลายครั้ง สงครามครั้งที่สำคัญที่สุดในปี พ.ศ. 2112 ในรัชกาลของสมเด็จพระมหินทราธิราช เป็นผลให้กรุงศรีอยุธยาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านานถึง 15 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2127 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงสามารถประกาศอิสรภาพได้ และมีกษัตริย์สืบต่อกันมาอีก 137 ปี จนถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ กรุงศรีอยุธยาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าอีกครั้งในปี พ.ศ. 2310 ซึ่งเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่กรุงศรีอยุธยาไม่สามารถดำรงความเป็นเมืองหลวงอีกต่อไป

หลังจากเสียกรุงให้แก่พม่าแล้ว กรุงศรีอยุธยาก็ถูกปล่อยให้กรงร้างคงเหลือเพียงหมู่บ้านเล็ก ๆ กระจุกกระจายกันไปรอบ ๆ เกาะเมืองและริมฝั่งแม่น้ำสายสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นมาก ประชาชนประกอบอาชีพการเกษตร อาทิ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง มีการติดต่อค้าขายและไปมาหาสู่กันโดยทางเรือ โดยจะเห็นได้ว่าการหันหน้าเรือเข้าสู่แม่น้ำ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงสถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นเป็นเมืองหลวง กรุงศรีอยุธยาก็เป็นเพียงเมืองจัตวาเมืองหนึ่ง ขึ้นกับกรุงเทพฯ ซึ่งในเวลาต่อมาเรียกว่า "เมืองกรุงเก่า" วิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ก็ยังคงใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีการติดต่อค้าขายและไปมาหาสู่กันโดยทางเรือ มีการประกอบอาชีพทางการเกษตร อาทิ เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง นอกจากการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแล้ว ประชาชนส่วนหนึ่งก็ยังประกอบอาชีพอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่า การสีข้าว การเลี้ยงไหม การต่อเรือ อันจะเห็นได้ว่าในพื้นที่ศึกษามีโรงเลื่อย โรงสี อู่ต่อเรือปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งล้วนแล้วแต่ตั้งมานาน และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในภาคกลาง ทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร ตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ประมาณ 75 กิโลเมตร มีการคมนาคมมาสู่จังหวัดได้ 3 ทาง คือ ทางรถยนต์มาทางสายพหลโยธิน เส้นทางสายเอเชีย-บางปะอิน

ทางรถไฟนับจากสถานีกรุงเทพฯ ระยะทาง 72 กิโลเมตร และทางเรือจากท่าเรือสำคัญต่าง ๆ ตามลำน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร และนนทบุรี (แผนที่ผนวกที่ 1)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ผนวกที่ 2)

ทิศเหนือ จดจังหวัดลพบุรี อ่างทองและสระบุรี

ทิศตะวันออก จดจังหวัดสระบุรี

ทิศใต้ จดจังหวัดปทุมธานี และนนทบุรี

ทิศตะวันตก จดจังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์กลางของจังหวัด ที่ตั้งสถานที่ราชการ ย่านชุมชนใหญ่ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ที่พักอาศัย เขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยาและเขตสุขาภิบาลอโยธยา ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ในเขตการศึกษาและวางแผนผัง (แผนที่ผนวกที่ 3)

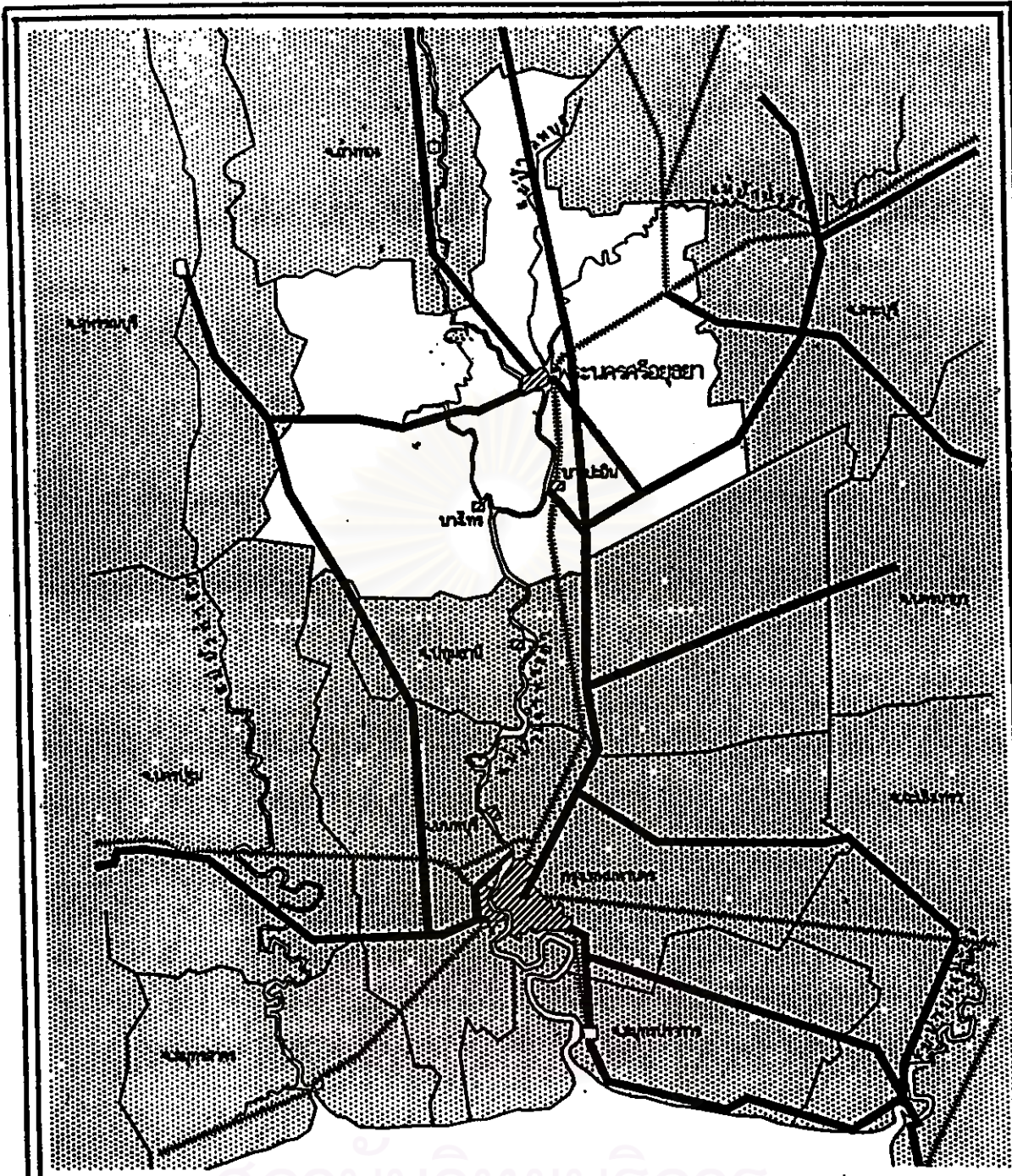
ลักษณะพื้นที่ศึกษา เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง โฉมภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ส่วนหนึ่งมีสภาพเป็นเกาะ ได้แก่ ท้องที่ในตำบลเกาะเรียน ซึ่งตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยามีลำคลองสายสำคัญ ๆ อันได้แก่ คลองสวนพลู คลองตะเคียน คลองบางหวาย เป็นต้น ซึ่งลำคลองเหล่านี้จะเป็นที่ตั้งของชุมชนต่าง ๆ ที่สำคัญ พื้นดินสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 3.50 เมตร สภาพดินเป็นดินเหนียว ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนต่าง ๆ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสมสำหรับการเกษตร

จากลักษณะของพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งความสำคัญของลำน้ำตามลำดับได้ ดังนี้

1. แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านเข้ามาจากอำเภอบางบาล อำเภอพระนครศรีอยุธยา ผ่านตำบลบ้านใหม่ ตำบลภูเขาทอง ตำบลบ้านป้อม ตำบลปากกราน ตำบลลำเภอล้อม ตำบลท่าवासกรี ตำบลคลองตะเคียน ตำบลกระมัง ตำบลคลองสวนพลู ตำบลเกาะเรียน และตำบลบ้านรุน ไหลต่อลงสู่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และลงสู่ทะเลที่อ่าวไทยจังหวัดสมุทรปราการ

2. ลำคลองตามธรรมชาติ

ที่สำคัญมีจำนวน 11 สาย ได้แก่ คลองหางกระเบนเหนือ คลองหางกระเบนใต้ คลองมหาพราหมณ์ คลองมะขามเทศ คลองวัดป้อม คลองปากกราน คลองตะเคียน คลองวัดไก่อ้เตี้ย คลองบางหวาย คลองโคกเหนือ คลองสวนพลู

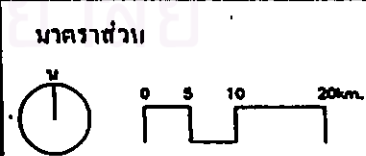
การวางผังเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอพระนครหรืออยุธยา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แสดง : ที่ตั้งของวัดพระนครศรีอยุธยา

สัญลักษณ์ :

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ถนน
- ทางรถไฟ
- เขตจังหวัด

ที่มา : สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แผนที่หน้าหน้าที่ 1

ภาควิชาการวางผังชุมชนและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. แหล่งน้ำชลประทาน

พื้นที่ศึกษา มีพื้นที่ที่อยู่ในเขตให้บริการตามโครงการชลประทานจำนวนทั้งสิ้น

3 โครงการ ดังนี้

3.1 โครงการชลประทานบางบาล มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบลบ้านป้อม ตำบลปากกรรณ ตำบลลำเภอล้อม ตำบลคลองตะเคียน และตำบลบ้านรุน

3.2 โครงการชลประทานเทพาราช มีพื้นที่รับผิดชอบตำบลบ้านใหม่ ตำบลภูเขาทอง

3.3 โครงการชลประทานเวียงวาว มีพื้นที่รับผิดชอบตำบลเกาะเรียนและตำบลคลองสวนพลู

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาจะพบว่า มีลำน้ำสายหลัก คือ แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งไหลผ่านในพื้นที่และความสำคัญของลำน้ำเจ้าพระยานั้น ทำให้เกิดลักษณะที่แตกต่างของสภาพพื้นที่ โดยจะมีระบบลำน้ำ รวมไปถึงภาพรวมของภูมิภาคลุ่มน้ำ ดังนี้

1. แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยามีความยาวประมาณ 17 กม. มีต้นกำเนิดทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยเริ่มจากเขตเขาสูงไหลลงมาเป็นแม่น้ำ ปิง, วัง, ยมและน่าน โดยมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เกิดที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plains) ดินตะกอนขนาดใหญ่ (Broad Valleys) ในบางบริเวณเกิดเป็นที่ราบขั้นบันได ระดับต่ำ (Low Terraces) และผนังดินธรรมชาติ (Natural Levees) เกิดจากการทับถมของตะกอนในร่องน้ำท่วมใกล้ฝั่งน้ำ ทำให้ขอบของลำน้ำสูงกว่า ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานริมน้ำในปัจจุบันบางบริเวณ ทางน้ำมีลักษณะคดโค้ง (Meandering) เกิดจากการกัดเซาะและทับถมทางด้านนอกและด้านในของส่วนคดโค้ง เกิดเป็นภูมิทัศน์ฐานริมน้ำประเภทตลิ่งชัน, ตลิ่งลาด, หัวหาด และสันทรายดินตะกอนที่ออกทับถมบางบริเวณหากสายน้ำมีการคดโค้งมาก ๆ จนเกือบมีลักษณะโค้งน้ำ ทะลุขาด (Cut Off)

แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาบางบริเวณเกิดลักษณะเกาะกลางน้ำและเกาะกลางตะกอนทรายแม่น้ำ (Channel Bar Sand Bar) เกิดจากการทับถมของตะกอนทรายภายในแม่น้ำ เมื่อทับถมมากเข้าประกอบกับความเร็วของน้ำลดลง เกิดเป็น

เกาะ แก่ง ไหลหันน้ำให้เห็น ส่วนใหญ่ประกอบด้วยดินทราย ซึ่งมีการจัดเรียงตัวปิดทับด้วยดินเหนียว ลึกแนว 2-3 เมตร และความหนาของชั้นดินตะกอนเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ 10-60 เมตร ลักษณะทางน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นลักษณะของทางน้ำกว้าง

2. ขนาดของลำน้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ศึกษา อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยานั้นตะวันออกมีความยาวตลิ่งริมน้ำ 12,450 เมตร โดยไม่รวมเขตเกาะเมืองเนื่องจากไม่ใช่พื้นที่ศึกษา ส่วนฝั่งตะวันตกมีความยาว 17,620 เมตร ส่วนที่กว้างที่สุดของแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านเกาะเรียน ตรงหัวเกาะเรียนมีความกว้างประมาณ 300 เมตร และค่าเฉลี่ยความกว้างของลำน้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาเท่ากับ 90 เมตร ส่วนที่แคบที่สุดของลำน้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้แก่บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านทางกระเบนเหนือ แคบเพียง 70 เมตร

3. ปริมาณ, คุณภาพของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะการไหล (Flow) การไหลของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นการไหลช้า ๆ และเรียบขนานกันไปกับลำน้ำ (Laminar Flow)

คุณภาพของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา (ตามธรรมชาติ) คุณภาพของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาตามธรรมชาติ โดยปกติในช่วงฤดูฝนสายน้ำเจ้าพระยาจะมีสีแดง น้ำตาลแดงหรือสีดินลูกรัง เกิดจากการพัดพาเอาสารแขวนลอย ตะกอนดินต่าง ๆ จากต้นน้ำบนภูเขาสูง ในขณะที่ฤดูร้อน คุณภาพของน้ำจะมีสีจางลง น้ำไหลช้า เกิดการตกตะกอนมากขึ้น

คุณภาพของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา (จากการกระทำของมนุษย์) น้ำเสียจากเมืองและชุมชนต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ, ภาคกลาง ต่างก็ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสิ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันชุมชนเมืองส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ทำให้มีการปล่อยน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในแม่น้ำเจ้าพระยาในปริมาณมาก กอปรกับปัจจุบันผู้คนมักนิยมปลูกสร้างบ้านเรือนริมน้ำเพิ่มมากขึ้นทำให้ปริมาณน้ำเสียยิ่งเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง ปริมาณความเข้มข้นของสิ่งปฏิกูลในแม่น้ำจะมีความเข้มข้นสูงกว่าในหน้าฝนมาก เนื่องจากปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาน้อยลง ส่วนหน้าฝนก็มีความเจือจาง เนื่องจากมีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น

3. ลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่ศึกษา

ด้วยสถานที่ตั้งของอำเภออยู่ในเขตภาคกลางตอนใต้ของประเทศ ค่อนมาทางอ่าวไทย ทำให้มีโอกาสได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยโดยตรง เป็นระยะเวลาเวลานานถึง 5 เดือน จึงมีฝนตกชุกมากตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคมของทุกปี ซึ่งสามารถจำแนกฤดูกาลของอำเภอออกได้เป็น 3 ฤดูกาล ดังนี้

ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่	กลางเดือนพฤษภาคม	ถึงเดือน	ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่	เดือนพฤศจิกายน	ถึงเดือน	มกราคม
ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่	เดือนกุมภาพันธ์	ถึงเดือน	พฤษภาคม

4. การคมนาคมในพื้นที่ศึกษา

การคมนาคมติดต่อกันภายในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ข้างเคียง ตลอดจนระหว่างภายในหมู่บ้าน ตำบล มีอยู่ด้วยกันหลายทางซึ่งอยู่ในสภาพค่อนข้างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัดข้างเคียง เนื่องจากสถานที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาอยู่ในบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัด อีกทั้งอยู่ใกล้เขตปริมณฑลทำให้ได้รับผลพวงจากการพัฒนาเครือข่ายถนนไปด้วย สำหรับในเขตตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ ยังมีปัญหาบ้างในเรื่องถนนลูกรังที่ใช้ภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้เป็นถนนมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

1. การคมนาคมทางบก

ทางรถยนต์

ถนนสายหลัก ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานทางหลวงที่ 11 แขวงทางหลวงอยุธยา ที่ลำค้อมีดังนี้ (แผนที่แนวกที่ 4)

ตารางผนวกที่ 1 แสดงเส้นทางถนนในพื้นที่ศึกษา

ทางหลวง หมายเลข	เส้นทาง (ตัดผ่าน)
3412	ผ่านพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาในเขตตำบลบ้านป้อม เป็นทางหลวงจังหวัด บริเวณแยกวัดกษัตราธิราช เข้าสู่อำเภอบางบาล
3469	ผ่านพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาในเขตตำบลบ้านป้อมตรงมาถึงตำบลปากกระวาน เข้าสู่ตำบลสำเภาล้อม ผ่านบ้านโปรตุเกส สิ้นสุดที่ตำบลคลองตะเคียน
	ผ่านพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยเริ่มต้นที่ตำบลบ้านป้อมตรงบริเวณตรงข้ามแยกเข้าสู่อำเภอบางบาล ผ่านตำบลปากกระวาน ตำบลคลองตะเคียน ตำบลบ้านรุน และต่อไปยังอำเภอบางปะอิน
309	ผ่านพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยมาจากอำเภอบางปะอิน ผ่านตำบลปากกระวาน ตำบลบ้านป้อม ตำบลบ้านใหม่ เข้าสู่อำเภอบางปะหัน
3059	ผ่านพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยมาจากอำเภอบางปะอิน ผ่านตำบลเกาะเรียน ตำบลคลองสวนพลู ตำบลไผ่ลิง และสิ้นสุดที่เจดีย์วัดสามปลื้ม
	แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 ที่อำเภอบางปะหันไปสู่อำเภอบางปะอิน เข้าสู่กรุงเทพฯ โดยผ่านพื้นที่ศึกษาบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุวิไลย์ ตำบลภูเขาทองและตำบลบ้านป้อม มีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่เพิ่งเปิดใช้ไปเมื่อต้นปี พ.ศ.2540 สะพานดังกล่าวสร้างข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใกล้วัดควาคลัง

ถนนสายรอง (ทางหลวงท้องถิ่น) ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเป็นการร่วมดำเนินการระหว่างกรมการปกครอง กรมโยธาธิการ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

- สายวัดตลอดช่อง-วัดไก่อ่เตี้ย เป็นถนนราดยาง
- สายคลองตะเคียน-บ้านมอญ เป็นถนนราดยาง
- ถนนชลประทานเลียบบ้านน้ำเจ้าพระยา ระหว่างวัดกษัตราธิราชไปสู่

อำเภอบางบาล

นอกจากนี้ยังมีถนนสายรองในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นอีก เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมโยธาธิการ กรมชลประทาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และสภาตำบลต่าง ๆ

ทางรถไฟ

เส้นทางรถไฟที่ใช้จากกรุงเทพมหานครเข้าสู่อำเภอพระนครศรีอยุธยาผ่านพื้นที่ศึกษา โดยมีสถานีรถไฟภายในเขตอำเภอจำนวน 2 สถานี ดังนี้ สถานีรถไฟพระนครศรีอยุธยา สถานีรถไฟบ้านเก่า (ในเขตตำบลบ้านเกาะ) โดยจะมีขบวนรถไฟวิ่งขึ้น-ล่องระหว่างกรุงเทพ ไปยังจังหวัดในทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดวัน

2. การคมนาคมทางน้ำ

ในพื้นที่ศึกษามีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก นอกจากนี้ยังมีลำคลองต่าง ๆ อันได้แก่ คลองตะเคียน คลองวัดไก่อ่เตี้ย เป็นต้น เป็นเส้นทางคมนาคมสายรองภายในชุมชน ซึ่งแต่เดิมมีความนิยมใช้การคมนาคมขนส่งทางน้ำกันมาก แต่ในปัจจุบันความนิยมการคมนาคมขนส่งทางน้ำได้ลดความสำคัญลง เนื่องจากการพัฒนาโครงข่ายของถนนที่กว้างขวางและสะดวกมากกว่าเดิม

5. การปกครองในเขตพื้นที่ศึกษา

ในเขตพื้นที่ศึกษามีรูปแบบการปกครองอยู่ 2 ระดับ ด้วยกัน ดังนี้ (แผนที่แนบที่ 5)

1. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ในระดับอำเภอ มีตำบลจำนวน 9 ตำบล และหมู่บ้านจำนวน 52 หมู่บ้าน ภายใต้กฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น

การวางผังเฉพาะ
พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

มาตรา :
เส้นทแยงมุม ๑ ซม.

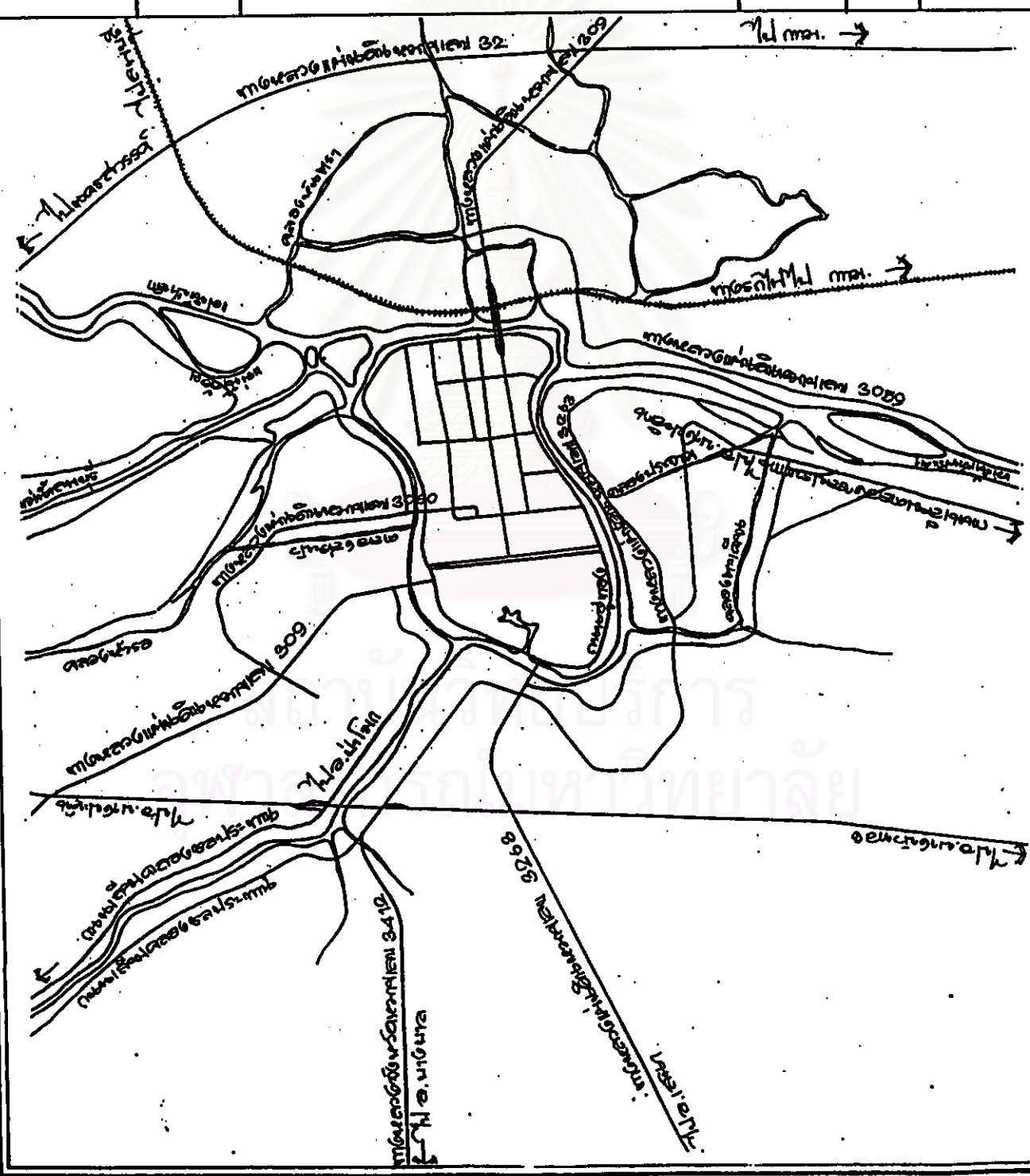
สัญลักษณ์
— — — — — เส้นทแยงมุม
+++++ เส้นทแยงมุม
~~~~~ เส้นทแยงมุม

พื้นที่ : ๓๐๗๓๖๕๖๖
มาตราส่วน

แผนที่หน้าที 4

ภาควิชาการวางผังเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย (แผนที่ผนวกที่ 6)

2.1 เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา มีตำบลในพื้นที่ศึกษาในความรับผิดชอบของเทศบาล จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองสวนพลู, ตำบลท่าवासกรี, ตำบลกระมังและตำบลเกาะเรียน

2.2 สุขาภิบาล 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลอโยธยา มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลคลองสวนพลู 1 หมู่บ้าน

6. การสาธารณสุขบุคคลและการให้บริการ

6.1 การสาธารณสุข

พื้นที่ดังกล่าว มีสถานพยาบาลของรัฐ ได้แก่ สถานีอนามัย จำนวน 8 แห่ง และศูนย์บริการสาธารณสุข 1 แห่ง ส่วนสถานพยาบาลของเอกชนนั้นไม่มีการให้บริการ เนื่องจากในเขตพื้นที่ศึกษามีระยะทางที่ไม่ห่างไกลจากชุมชนเมืองในเขตเทศบาล สามารถเดินทางเข้าไปรับบริการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถได้รับการบริการในส่วนของสถานพยาบาลของรัฐได้อย่างทั่วถึง

6.2 สถานศึกษา

มีจำนวนโรงเรียน ทั้งสิ้น 15 แห่ง โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 4 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง

6.3 ระบบไฟฟ้า-ประปา

ไฟฟ้า มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกตำบลและทุกหมู่บ้าน

การประปา มีระบบประปาทุกตำบล แต่ประปาหมู่บ้านยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงใช้น้ำจากแม่น้ำ, ลำคลองในการอุปโภคบริโภค ระบบประปายังขาดประสิทธิภาพที่ดี

6.4 ระบบการสื่อสาร

ไปรษณีย์โทรเลข มีสำนักงานไปรษณีย์โทรเลขพระนครศรีอยุธยาและสำนักงานไปรษณีย์โทรเลขโรจนะให้บริการในพื้นที่ศึกษาด้วย

โทรศัพท์ มีชุมสายโทรศัพท์พระนครศรีอยุธยา เป็นแม่ข่ายในการติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ ระบบโทรศัพท์มีเฉพาะบางตำบลและบางหมู่บ้านเท่านั้น

การวางผังเฉพาะ
พื้นที่ริมแม่น้ำพระยา
ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

แดง : เขตเทศบาล ๒๕๖

สัญลักษณ์

- เขตเทศบาลเก่า
- ..... เขตเทศบาลใหม่
- เขตเทศบาลเดิม
- เขตเทศบาลใหม่
- เขตเทศบาลเดิม
- เขตเทศบาลใหม่

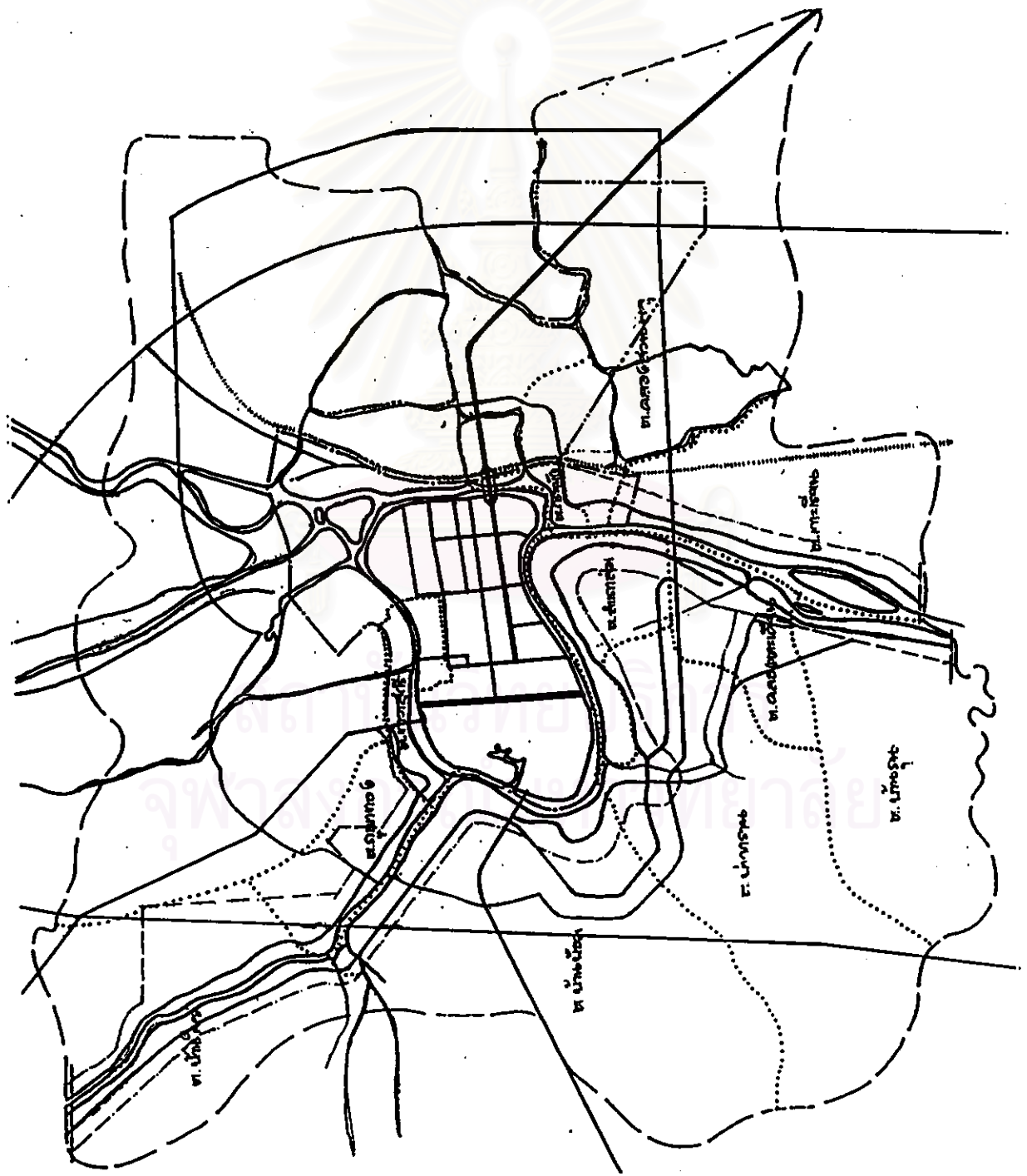
ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง

มาตราส่วน

แผนที่หน้ากที่ 6

ภาควิชาการวางผังสภาพและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. กลุ่มคนเชื้อชาติต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา

ในอดีตได้มีการอพยบเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบการค้าขายของผู้คนชาวต่างชาติหลายเชื้อชาติด้วยกัน เป็นต้นว่าชาวจีน, ชาวจวน, ชาวมอญ, ชาวลาว, ชาวมุสลิม, ชาวญี่ปุ่น, ชาวโปรตุเกส, ชาวอังกฤษ และชาวฮอลันดา

- ชาวจีน** ได้เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับชาวไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ มีการตั้งบ้านเรือนหนาแน่นบริเวณวัดพนัญเชิงและริมฝั่งน้ำตรงข้ามกับวัดพนัญเชิงบริเวณใกล้เคียง ๆ กับวัดสมณะโคศ(วัดจีน) แต่ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณหัวแหลมตลาดหัวรอ ตลาดเจ้าพรหม มีทั้งจีนแต้จิ๋วและไทหล่า ส่วนมากประกอบธุรกิจค้าขาย, โรงเลื่อย, โรงสี
- ชาวจวน** ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งตะวันออกของปากคลองตะเคียนบน ใกล้เคียง ๆ กับวัดนักบุญยอแซฟ เดินทางเข้ามาในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และคราวเกิดกบฏได้เซ็นที่เมืองจวน ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก มีวัดนักบุญยอแซฟเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในอดีตชาวจวนมีฝีมือในการต่อเรือ ถักทอ แหสวิง ทำมาหากินในลำน้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะอาชีพประมง
- ชาวลาว** ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณ บ้านลาว หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใหม่ เดิมประชาชนในแถบนี้เป็นชาวลาวแตกทัพอพยบเข้ามาอาศัยอยู่ในช่วงตอนปลายกรุงศรีอยุธยาและช่วงสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยเชื้อสายลาวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง, แกะสลักไม้ และทำการเกษตร
- ชาวมอญ** ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณตำบลบ้านรุน หรือชื่อเดิมว่า "บ้านมอญ" อพยบเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยกรุงธนบุรี ศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยเชื้อสายมอญได้แก่ วัดไก่เตี้ย ประกอบอาชีพทำนา, เย็บผ้าไหม, รับจ้างทั่วไป และเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

ชาวมุสลิม ชาวมุสลิมที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในอยุธยาตั้งแต่สมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ พวกที่มาจากหัวเมืองปัตตานี หรือแขกปัตตานี ตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่นบริเวณคลองตะเคียนตลอดแนว พวกที่สืบเชื้อสายมาจากเปอร์เซีย, อาหรับ, อินเดียหรือ "แขกเทศ" ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณหัวแหลมหัวพรวน, ปากคลองประจาม, ภูเขาทอง ส่วนพวกที่สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านสุลัยมานแห่งเมืองสงขลา ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคูเมือง และอาศัยอยู่ในเรือนแพ บริเวณคูเมือง มักเรียกกันว่า แขกแพ หรือแขกเมือง ประกอบอาชีพค้าขาย, ทอผ้า, ถักทอ แห สวิง รับจ้างทั่วไป

ชาวญี่ปุ่น เดินทางเข้ามาติดต่อดำขายกับชาวไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะเวียน หรือที่เรียกกันว่า "บ้านญี่ปุ่น" แต่ปัจจุบันกลายเป็นบริเวณที่ถูกทิ้งร้าง ไม่มีชาวญี่ปุ่นอาศัยอยู่เลย และต่อมาได้รับการปรับปรุงเป็นส่วนสาธารณะ "หมู่บ้านญี่ปุ่น" เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าครั้งหนึ่งได้มีชาวญี่ปุ่นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่

ในอดีตชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาติดต่อดำขาย ต่อเรือ และเป็นทหารรับจ้างให้แก่กรุงศรีอยุธยาต่อสู้กับพม่าและปราบกบฏ

ชาวตะวันตก ที่เดินทางเข้ามาติดต่อดำขาย หรือมาบูรณารามประเทศไทย มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน เป็นต้นว่า

ชาวโปรตุเกส เดินทางเข้ามาเป็นชาติแรกเพื่อติดต่อดำขาย และเผยแพร่ศาสนา ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณหมู่ที่ 2 ตำบลลำเกตุ หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า "บ้านโปรตุเกส"

ชาวฮอลันดา ชาวอังกฤษ ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางใต้ของเกาะเมืองใกล้ ๆ กับหมู่บ้านชาวญี่ปุ่น และชาวโปรตุเกส เดินทางเข้ามาติดต่อดำขายและเผยแพร่ศาสนา มีความสามารถในการต่อเรือ กำนันที่คนไทยต่อได้ โดยมีชาวฮอลันดาเป็นครู

ชนชาติที่ยังหลงเหลือและผสมปนเปกับชาวไทย (พุทธ) ตั้งบ้านเรือนกระจุกกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ชาวจีน, ชาวญวน, ชาวลาว, ชาวมอญ และชาวมุสลิม

8. สภาพสังคม-วิถีชีวิต-ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ศึกษา

8.1 ตำบลลูกทอง ในเขตพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

- หมู่ที่ 1 มีศาลเจ้าแม่กุ่มเป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวพุทธและมีสยิดการุชชุนะห์ เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวอิสลามมี 115 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 5-6 คน ประชากรประกอบอาชีพ รับราชการ, รับจ้าง, อาชีพสานปลาตะเพียนเป็นอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านของที่นี่

สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป มีถนนลาดยางริมแม่น้ำเจ้าพระยาและถนนลูกรังเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้าน เป็นชุมชนค่อนข้างสะอาดตั้งบ้านเรือนอยู่กระจุกกระจายตามริมแม่น้ำ ในบางจุดมีถนนคอนกรีตเชื่อมถนนลาดยางเข้าสู่ชุมชนด้วย

- หมู่ที่ 2 มีเจดีย์ภูเขาทองเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านนี้โดยมีวัดภูเขาทองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวพุทธ แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่แถบนี้ส่วนใหญ่มักจะนับถือศาสนาอิสลาม และจะเดินทางไปประกอบศาสนกิจบริเวณ มีสยิดการุชชุนะห์ (หมู่ 1 ต.ภูเขาทอง) จำนวนบ้านเรือน 195 ครัวเรือน สมาชิกโดยทั่วไปมักมีการตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้สภาพแวดล้อมไม่ดีบางชุมชนเป็นลักษณะชุมชนแออัด สภาพเศรษฐกิจปานกลาง ประชาชนส่วนหนึ่งยึดอาชีพตกเบ็ดจากเศษผ้าและถือเป็นหัตถกรรมที่สำคัญของหมู่บ้านนี้ มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชนมีโรงเรียนสุคันทรราชบุรี ซึ่งเปิดสอนในระดับประถมศึกษา มีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 245 คน

- หมู่ที่ 3 บ้านหัวพรวน มี 44 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4-5 คน อาชีพรับจ้างเสียเป็นส่วนใหญ่ และนอกจากนี้ยังมีอาชีพทำยาสระผมด้วย สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี มีคนแก่และเด็กอยู่บ้าน ส่วนหนุ่มสาวจะออกไปหางานทำที่อื่น สภาพครัวเรือนจัดว่าสะอาดประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงทุกชุมชน มีถนนลาดยางและถนนลูกรังเข้าหมู่บ้าน มีศูนย์บริการชุมชนได้แก่สถานีอนามัยตำบลภูเขาทองตั้งอยู่ที่นี้ด้วย

- หมู่ที่ 4 บ้านหาดทราย มีจำนวนบ้านเรือน 41 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3-4 คน อาชีพรับจ้างและแกะสลักไม้ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปเป็นชุมชนที่สะอาดเป็นระเบียบเพราะเป็นหมู่บ้านพัฒนา บางกลุ่มอยู่กันอย่างหนาแน่นและบางกลุ่มอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงทุกชุมชน ถนนเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้าน มีวัดดาวดึงส์เป็นวัดเก่าแก่ไม่มีพระอาศัยอยู่ ต่อมา มีสำนักปฏิบัติธรรมของซีดงชั้น ไกล ๆ กับบริเวณวัดดาวดึงส์

8.2 ตำบลบ้านใหม่ ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านหัวคุม มีจำนวนบ้านเรือน 82 ครัวเรือนจำนวนสมาชิกในครอบครัว เฉลี่ย 4-5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป,ค้าขาย มีวัดราษฎร์บัวขาวเป็นศูนย์กลางของชุมชน สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปบ้านเรือนเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ตั้งกระจัดกระจายอยู่สองฝั่งแม่น้ำ ถนนฝั่งขวาของแม่น้ำเป็นถนนลาดยาง ถนนฝั่งขวาเป็นถนนลูกรัง มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงทุกชุมชน

- หมู่ที่ 2 บ้านมะขามหย่อง ชื่อเดิมมะขามหยอง มีจำนวนบ้านเรือน 72 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5-6 คน ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแกะสลักส่วนในครั้งอดีตเคยเป็นแหล่งทำหัตถกรรมที่สำคัญอันได้แก่ การทอเสื่อ, สานตะแกรง มีวัดโพธิ์เผือกเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนี้ยังมีเขตติดต่อกับพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุริโยทัย สภาพของชุมชนจัดว่ายังคงความเป็นชนบทอยู่มาก มีการไปมาหาสู่กัน บ้านเรือนสะอาดสะอาดมีไฟฟ้าประปาเข้าถึงทุกชุมชน ถนนในชุมชนเป็นถนนลาดยาง บางช่วงยังเป็นถนนลูกรังอยู่

- หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ไค้ มีจำนวนบ้านเรือน 143 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5-6 คน เดิมประกอบอาชีพทำนาแต่ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ได้หันมาประกอบอาชีพค้าขายและแกะสลักไม้ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปมีการตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายไปตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในพื้นที่ได้แก่ วัดเกตุ และโรงเรียนวัดเกตุ มีนักเรียน 96 คน ครู 3 คน เป็นที่ตั้งของพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุริโยทัย มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน

- หมู่ที่ 4 บ้านใหม่เหนือ มีบ้านเรือนจำนวน 105 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4-5 คน เดิมประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นเดียวกับหมู่ที่ 3 นอกจากนี้ก็ยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป สภาพความเป็นอยู่ดีสะอาดสะอาดอันผู้นคนมีสุขอนามัยดี เนื่องจากมีสถานอนามัยตั้งอยู่ด้วย ทั้งยังมีโรงเรียนประถมศึกษา (เดิมชื่อโรงเรียนประจำตำบลบ้านใหม่ 2) มีนักเรียนจำนวน 216 คน ครู 11 คน นอกจากนี้ยังมี วัดบำรุงธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจของพื้นที่ ภายในชุมชนมีไฟฟ้าประปาเข้าถึง ตลอดจนมีถนนลาดยางและถนนลูกรังภายในหมู่บ้าน

- หมู่ที่ 5 บ้านทางกระเบนนอก, วัดจันทร์นอก, บ้านลาว มีบ้านเรือนจำนวน 87 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5-6 คน ประวัติชุมชนเดิมประชาชนในแถบนี้เป็นคนลาวเวียงจันทร์แตกทัพและอพยพมาอาศัยอยู่ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป บ้านเรือนเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ บ้านเรือนปลูกชิดติดกัน มีคนแก่และเด็กอยู่เฝ้าบ้านในตอนกลางวัน คนหนุ่มคนสาวเดินทางไปทำงานตามโรงงาน ภายในชุมชนมีไฟฟ้าประปาเข้าถึง ถนนภายในชุมชนเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรัง

- หมู่ที่ 8 บ้านทางกระเบนเหนือ มีบ้านเรือนจำนวน 171 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4-5 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และทำอิฐมอญ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย สภาพความเป็นอยู่ปานกลาง มีไฟฟ้า ประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน แต่น้ำประปามักไม่ค่อยไหล ประชาชนจึงต้องหามาใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาแทน ถนนเป็นถนนลาดยาง ส่วนถนนเข้าสู่ชุมชนบางแห่งยังเป็นถนนลูกรังอยู่

- หมู่ที่ 9 บ้านทางเรือ มีบ้านเรือนจำนวน 82 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4-5 คน ประชาชนประกอบอาชีพทำอิฐมอญ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปบ้านเรือนอยู่ห่างกันมากสภาพความเป็นอยู่ปานกลาง มีไฟฟ้าและประปาเข้าถึง แต่ประปามักไม่ค่อยไหล ต้องหันไปใช้น้ำจากแม่น้ำแทน

8.3 ตำบลบ้านป้อม ในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 8 บ้านวัดลวดช่อง แต่เดิมเรียกว่าบ้านราชพลี มีบ้านเรือนจำนวน 120 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 3-4 คน ประกอบอาชีพรับราชการ ทำการเกษตรและรับจ้างทั่วไป ลักษณะการตั้งบ้านเรือนมักตั้งอยู่ริมแม่น้ำ มีระบบไฟฟ้า, ประปาเข้าถึงภายในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ค่อนข้างดี มีอาคารเอนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นที่สำหรับประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

- หมู่ที่ 9 บ้านวัดลวดช่อง เช่นเดียวกับหมู่ที่ 8 มีบ้านเรือนจำนวน 130 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้าง, รับราชการ ทำนา สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป มักจะตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอยู่ริมน้ำเจ้าพระยา คนหนุ่มคนสาวที่อยู่ในวัยแรงงานมักออกไปทำงานตามโรงงานและศึกษาเล่าเรียน ทำให้ประปาเข้าถึงภายในชุมชน มีโบราณสถานที่สำคัญภายในหมู่บ้านได้แก่ วัดชัยวัฒนาราม ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยังมีวัดสุชน (วัดร้าง) ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 นี้ด้วย

- หมู่ที่ 10 บ้านวัดสนามชัย มีวัดสนามชัยเพียงวัดเดียวภายในหมู่บ้าน มีบ้านเรือน 92 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ติดกับริมแม่น้ำเจ้าและ ถนนภายในหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือนตอนกลางวันค่อนข้างเงียบเหงา เนื่องจากคนหนุ่มคนสาวออกไปทำงาน เหลือแต่ผู้สูงอายุเฝ้าบ้าน บ้านวัดสนามชัย เขตนี้มีอาสาสมัคร (อ.ส.ม.) ประจำหมู่บ้านด้วย

8.4 ตำบลปากกราน ในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 12 บ้านด่านสะตอ เป็นชุมชนดั้งเดิมมีบ้านเรือนจำนวน 100 หลังคาเรือน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 8-12 คน อาชีพรับจ้างทั่วไปและทำงานในโรงงาน สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป เป็นชุมชนชาวอิสลาม สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปไม่ค่อยถูกสุขลักษณะ มีการเลี้ยงสัตว์ใหญ่พวกวัว,ควาย ไตถุนบ้าน ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นและเป็นพาหะนำโรคบางชนิดได้ การตั้งบ้านเรือนค่อนข้างแออัด กระจุกตัวอยู่ตามริมน้ำ ไตถุนบ้านมีสิ่งปฏิกูล

ประชาชนในหมู่บ้านคุดหลุกผ่านแม่น้ำคนหนุ่มคนสาวจะออกไปทำงานทำตามโรงงานแล้วก็ตาม แต่ในหมู่บ้านก็ยังประกอบไปด้วยเด็กและคนสูงอายุจำนวนมาก เนื่องจากประชากรในชุมชนมีมากนั่นเอง ในชุมชนมีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม 1 แห่ง และมีมัสยิด เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอิสลามจำนวน 2 แห่งได้แก่ มัสยิดซุนนียะห์ และมัสยิด อะมาตียะห์ สภาพถนนภายในชุมชนเป็นถนนลาดยาง, ถนนลูกรัง มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน แต่ผู้คนยังมักนิยมใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาในการอุปโภคบริโภคอยู่

- หมู่ที่ 13 บ้านวัดนาต มีบ้านเรือนจำนวน 86 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับราชการ, รับจ้างทั่วไป และอาชีพทำนาจำนวน 3 ครอบครัว สภาพทั่วไปของครอบครัวค่อนข้างเงียบเหงาในตอนกลางวัน คนหนุ่มคนสาวเดินทางไปทำงานไปเรียนกันหมด ทั้งคนแก่และเด็กเล็กให้อยู่เฝ้าบ้าน การตั้งบ้านเรือนอยู่ริมสองฝั่งของถนนและริมแม่น้ำ มีน้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึงภายในชุมชน มีศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ในหมู่บ้านได้แก่ วัดกลาง มีโรงเรียนสังกัด สบช. จำนวน 1 แห่งได้แก่ โรงเรียนวัดกลาง (ปากกรานสามัคคี) มีนักเรียนทั้งหมด 130 คน เป็นชาย 70 คน หญิง 50 คน เปิดสอนในระดับ ป.1-ป.6 มีสถานอนามัย 1 แห่งและ อ.ส.ม. 1 แห่ง ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรัง

8.5 ตำบลสำเภาล้อม ในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านดิน มีบ้านเรือนจำนวน 89 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 4 คน เป็นชุมชนเดิมตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้าง รับราชการ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชุมชน บรรยากาศภายในชุมชนไม่ค่อยเงียบเหงา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำและสองฟากฝั่งถนนมีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน ศูนย์รวมจิตใจของชาวอิสลามในหมู่บ้านได้แก่มัสยิด ซึ่งมีอยู่ 1 แห่ง มีถนนแยกจากถนนลาดยางเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 2 บ้านโปรตุเกส เป็นชุมชนดั้งเดิม ตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีบ้านเรือนจำนวน 26 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5-6 คน โดยทั่วไป ประกอบอาชีพ รับจ้างและหาปลา ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ บ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มก้อน และระหว่างกลุ่มอยู่ห่างกันออกไป กลุ่มหนึ่ง ๆ มีประมาณ 3-4 หลังคาเรือน การตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่ติดชิดริมแม่น้ำและริมถนนที่ขนานไปกับแม่น้ำ บรรยากาศโดยทั่วไป แลดูเงียบเหงา คนหนุ่มคนสาวออกไปทำงานนอกบ้านทิ้งให้ผู้สูงอายุ และเด็กเล็กอยู่เฝ้าบ้าน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ยังพอมีแรงทำงานได้ก็ออกเรือไปหาปลาในแม่น้ำเจ้าพระยา มีไฟฟ้า ประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน สภาพถนนเป็นถนนลาดยางขนานไปกับแม่น้ำและมีถนนลูกรังแยกจากถนนลาดยางเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 3 บ้านคานเรือ เป็นชุมชนดั้งเดิม มีบ้านเรือนจำนวน 32 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3-4 คน ประกอบอาชีพรับจ้างเสียเป็นส่วนใหญ่ บ้านเรือนคล้ายกับไม่มีผู้คนอาศัย ดูสกปรก เงียบเหงา อาจเกิดจากสาเหตุที่คนออกไปทำงานกันหมดขาดการดูแลเอาใจใส่ การตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มก็จะตั้งห่างกันออกไป บ้านเรือนอยู่ชิดริมแม่น้ำ มีไฟฟ้า ประปาเข้าถึงในหมู่บ้าน มีโรงเรียน 1 แห่ง, outhouse 1 แห่ง และโรงสีไฟฟ้า 1 โรง สภาพถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรังที่แยกออกจากถนนลาดยาง ซึ่งเป็นถนนที่ขนานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา

- หมู่ที่ 4 บ้านบางกะจะ มีบ้านเรือนจำนวน 85 หลังคาเรือน เป็นชุมชนดั้งเดิม เกิดขึ้นเนื่องจากมีชาวต่างจังหวัด โดยเฉพาะชาวอีสานอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ทำให้เกิดเป็นชุมชนขึ้น จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3-4 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป บ้านเรือนตั้งติดชิดติดริมแม่น้ำ จะตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มอยู่ห่างกันพอสมควร ผู้คนไม่ค่อยพลุกพล่าน เนื่องจากคนหนุ่มคนสาวออกไปทำงานทำนอกรับจ้าง มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงในหมู่บ้าน มีวัดบางกะจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีโรงเรียนพรพิณีพิทยาคาร สอนในระดับอนุบาล-ป.6 นอกจากนี้ยังมีสถานีนอนามัยอีก 1 แห่ง สภาพถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ซึ่งแยกออกจากถนนลาดยางสายวัดกษัตราธิราช-บางปะอิน

- หมู่ที่ 5 เป็นชุมชนดั้งเดิม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีบ้านเรือนจำนวน 119 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3-4 คน ประกอบอาชีพรับจ้างเสียเป็นส่วนใหญ่ มีการตั้งบ้านเรือนประชิดติดริมแม่น้ำ มีไฟฟ้า ประปา เข้าถึงภายในหมู่บ้าน มีวัดนางกุยเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีสถานอนามัย 1 แห่ง และมีที่ทำการสภาตำบลอีก 1 แห่ง สภาพถนนเป็นถนนลูกรัง แยกออกจากถนนลาดยางที่ขนานไปกับริมแม่น้ำเพื่อเข้าสู่ชุมชน

- หมู่ที่ 6 บ้านคลองคูจาม เป็นชุมชนดั้งเดิม มีบ้านเรือนจำนวน 34 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ เช่น รับราชการ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ถนนเข้าสู่หมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง มีการตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวกันอย่างหนาแน่น ลักษณะบ้านเรือนมีสภาพเก่ามาก สภาพแวดล้อมบริเวณบ้านค่อนข้างรกรุงรัง มีการเลี้ยงสัตว์ได้ถนน มีขยะและสิ่งปฏิกูลรอบ ๆ บ้าน มีลักษณะเหมือน ๆ กับชุมชนอิสลามอื่น ๆ มีไฟฟ้าประปา เข้าถึงภายในหมู่บ้าน

- หมู่ที่ 7 บ้านคลองคูจาม มีบ้านเรือนจำนวน 130 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ผู้คนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป, รับราชการ สภาพทั่วไปของชุมชน เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่กันอย่างหนาแน่นบริเวณริมน้ำ มีประชาชนอาศัยอยู่มาก มีศูนย์รวมจิตใจของชาวมุสลิมคือมีสัจอะมาดิมะห์และมีสัจอะชาอีและมีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม 1 แห่ง และสุสานอิสลาม 1 แห่ง สภาพถนนเป็นถนนลาดยางและถนนคอนกรีตเข้าสู่หมู่บ้าน แต่มีสภาพชำรุด มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน

- หมู่ที่ 8 บ้านพุทธไสสวรรย์ มีบ้านเรือนจำนวน 32 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คนขึ้นไป ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง, รับราชการ และทำนา บ้านเรือนตั้งเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5-6 หลัง ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนชิดติดริมน้ำ สภาพบ้านเรือนในช่วงกลางวันจะเงียบเหงา คนหนุ่มสาวออกไปเรียน, ไปทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งให้คนแก่และเด็กเล็กอยู่เฝ้าบ้าน มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงในชุมชน มีวัดพุทธไสสวรรย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน มีโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างละ 1 แห่ง ถนนเป็นถนนลาดยาง มีถนนลูกรังแยกเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 11 บ้านฉวน มีชื่อเดิมว่า หัวคุ่มบ้านฉวน มีบ้านเรือนจำนวน 37 หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ ฯลฯ สภาพความเป็นอยู่ทั่วไปจะคล้ายชุมชนชาวพุทธ คือ คู้เจียบเหงาในตอนกลางวัน มีผู้สูงอายุอยู่กับบ้าน สภาพบ้านเรือนคู้สะอาดพอสมควร มีการตั้งบ้านเรือนริมน้ำและริมถนน มีถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้าน มีไฟฟ้าเข้าถึงชุมชน ระบบประปา ยังมี ไม่มี มีโรงเรียนเยอแซฟเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล-ม.3 มีโบสถ์คริสต์ ชื่อ "วัดนักบุญเยอแซฟอูธยา" เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในหมู่บ้าน

8.6 ตำบลคลองตะเคียน ในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านคลองตะเคียน เป็นชุมชนอิสลามดั้งเดิม มีบ้านเรือน 35 ครัว เรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์, รับจ้างทั่วไป ทำนา และค้าขาย สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ไม่ค่อยถูกสุขลักษณะ มีการตั้งบ้านเรือนอย่างแออัด มีการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ถนนบ้าน ทำให้คู้สกปรกรกรุงรัง การตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไป ไม่เฉพาะริมน้ำเท่านั้น ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย มีไฟฟ้าและประปาเข้าถึงในหมู่บ้าน

- หมู่ที่ 2 บ้านคลองตะเคียน เป็นชุมชนอิสลามก่อตั้งมานานแล้ว มีบ้านเรือน จำนวน 65 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 9 คน บ้านเรือนตั้งอยู่อย่างแออัด ติดชิดริมน้ำ มีการเลี้ยงสัตว์ โดยคูกอกสัตว์อยู่ไม่ห่างจากบ้านพัก หรือบางบ้านก็ทำคูกอกสัตว์ไว้ได้ถนนเลย ทำให้ขาดสุขลักษณะที่ดี ประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่น พลุกพล่านกว่าหมู่บ้านของชาวพุทธ มีโรงเรียนที่สำคัญ 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนอิสลามศรีอูธยา ที่สอนวิชาชีพและสอนศาสนาอิสลามควบคู่กันไปคู้ด้วย, โรงเรียนคลองตะเคียน ศูนย์รวมจิตใจของชาวมุสลิมที่นี่ ได้แก่ มัสยิดยามาสุดิน มีไฟฟ้าและประปาเข้าถึงหมู่บ้าน ถนนหนทางมีทั้งที่เป็นถนนลาดยาง ถนนลูกรัง และถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

- หมู่ที่ 11 บ้านคลองตะเคียน ในพื้นที่ศึกษามีบ้านเรือนประมาณ 20 หลังคา เรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และค้าขาย เป็นชุมชนอิสลามที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น แม้ว่าจำนวนหลังคาเรือนจะน้อยก็ตาม แต่ประชากรก็มีมาก การสร้างบ้านเรือนจะชิดติดกับคลองตะเคียนที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ถนนบ้าน ทำให้มองคู้ทึบ ไม่ค่อยถูกสุขลักษณะ มีไฟฟ้าและประปาเข้าถึงหมู่บ้าน ถนนเป็นถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 12 บ้านจอมแห ในพื้นที่ศึกษา มีบ้านเรือนจำนวน 55 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5-6 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำปลาในแม่น้ำ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปมีการตั้งบ้านเรือนเป็นกระจุกริมน้ำ ผู้คนพลุกพล่านมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อยู่บ้านตลอดวัน เด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน มีการเลี้ยงสัตว์ และทำคอกสัตว์ไว้ได้ถนนบ้าน ทำให้ขาดสุขลักษณะที่ดี มีไฟฟ้าประปาใช้ ศูนย์รวมจิตใจของชาวอิสลามที่นี่ได้แก่มัสยิดศาลาซัยยิดห์ ถนนทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ความยาวประมาณ 100 เมตร นอกนั้นเป็นถนนลูกรังทั้งหมด

- หมู่ที่ 13 บ้านคลองตะเคียน ในพื้นที่ศึกษา มีบ้านเรือนจำนวน 35 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและทำการประมง สภาพทั่วไปติดกับชุมชนอิสลามอื่น คือการตั้งบ้านเรือนไม่กระจุกตัวอยู่ชิดติดกัน แต่ก็อยู่ไม่ห่างไกลกันนัก บรรยากาศภายในหมู่บ้าน ก็ดูเงียบเหงาผิดปกติ ติดกับชุมชนอิสลามอื่น จากการสอบถามพบว่า คนหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกบ้าน และต่างถิ่นกันหมด จะกลับมาเยี่ยมบ้านในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดสำคัญ ๆ เท่านั้น มีระบบไฟฟ้าทั่วถึง ระบบประปามี แต่ไม่ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนนี้ได้แก่ มัสยิดตะเคียบ

8.7 ตำบลบ้านรุน หรือชื่อเดิมบ้านเมอญ เนื่องจากในอดีตเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวมอญที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านเมอญในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย บ้านเรือนจำนวน 70 หลังคาเรือน เป็นชุมชนชาวพุทธ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เย็บผ้าไหม ทำนา เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มแต่กลุ่มอยู่ไม่ห่างกันมากนัก สภาพบ้านเรือนเป็นบ้านเรือนเก่าแก่ แต่ได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี ในช่วงกลางวันจะดูเงียบเหงา เนื่องจากคนหนุ่มสาวออกไปทำงานกันหมด มีเพียงคนแก่ หรือผู้สูงอายุเฝ้าบ้านอยู่และประกอบอาชีพเย็บผ้าไหมไปด้วย มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน ในชุมชนมีโรงงานทำรองเท้า 1 แห่ง ถนนสายหลักเป็นถนนคอนกรีตเล็ก ๆ และมีถนนลูกรังเข้าสู่ชุมชน

- หมู่ที่ 2 บ้านมอญหรือชุมชนวัดไก่อ่เตี้ย ในพื้นที่ศึกษามีบ้านเรือนจำนวน 38 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการ ข้าราชการ สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป มีการสร้างบ้านเรือนชิดตติริมแม่น้ำ และถนนสาย วัดกษัตราธิราช-บางปะอิน ลักษณะบ้านยกพื้น ใต้ถุนสูง บ้านเรือนเป็นบ้านที่มีลักษณะค่อนข้างใหม่ บรรยากาศภายในชุมชนค่อนข้างเงียบเหงา มีไฟฟ้า ประปาเข้าถึงภายในชุมชน ศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนนี้ ได้แก่ วัดไก่อ่เตี้ยพุดธาราม มีโรงเรียนวัดไก่อ่เตี้ย ภายในชุมชน ซึ่งเปิดสอนในระดับชั้น ป.1-ป.6 นอกจากนี้ยังมีสถานเอนามัยอีก 1 แห่ง ถนนภายในหมู่บ้าน เป็นถนนลูกรังทั้งหมด

- หมู่ที่ 3 บ้านมอญ ในพื้นที่ศึกษา มีจำนวนบ้านเรือน 37 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มชิดตติริมแม่น้ำ บรรยากาศภายในชุมชนค่อนข้างเงียบเหงา ดูสกปรกรกรุงรัง เนื่องจากขาดการดูแลรักษาที่ดี คนหนุ่มสาวออกไปหางานทำนอกบ้าน เหลือเพียงคนแก่เฒ่าบ้าน มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงชุมชน มีสภาตำบลภายในพื้นที่ศึกษา และมีโรงเรียน 1 แห่ง ถนนเป็นถนนลูกรังทั้งหมด

- หมู่ที่ 4 บ้านวัว เป็นชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ศึกษา มีบ้านเรือนจำนวน 55 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ ฯลฯ สภาพความเป็นอยู่ภายในชุมชนมีไฟฟ้า ประปา เข้าถึงภายในชุมชน ถนนเป็นถนนลูกรัง เนื่องจากเป็นชุมชนสุดท้ายของอำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่ติดต่อกับอำเภอบางปะอินทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้ผู้คนมักจะเดินทาง ไปทำงานที่อำเภอบางปะอินมากกว่าที่จะทำงานในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา บ้านเรือนตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สภาพบ้านเรือนเนื่องจากเป็นตำบลและหมู่บ้านสุดท้ายของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร สภาพถนนเป็นถนนลูกรังเก่า ใช้มานาน และมีการชำรุดด้วย

8.8 ตำบลท่าวาสกรี ในพื้นที่ศึกษามี 1 หมู่บ้านด้วยกัน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 หรือบ้านหัวแหลม มีบ้านเรือนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 55 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 6-7 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย รับราชการ สภาพความเป็นอยู่ตั้งบ้านอยู่สองฟากถนนอย่างหนาแน่น สุขอนามัยไม่ค่อยดี มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนที่นี่ได้แก่ วัดพนมยงค์ วัดศาลาปูน

8.9 ตำบลกระมัง ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ บริเวณใกล้วัดพันธุเชิง มีบ้านเรือนจำนวน 76 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 7 คน ประชาชนประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้แก่วัดพันธุเชิง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างดี มีไฟฟ้าประปาเข้าถึง

8.10 ตำบลคลองสวนพลู ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน ได้แก่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5

- หมู่ที่ 4 บ้านคลองสวนพลู ในพื้นที่ศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีบ้านเรือนอยู่ 77 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป บ้านเรือนตั้งอยู่กระจัดกระจายตามริมน้ำ โดยจับกลุ่มกัน กลุ่มละ 5-6 หลัง มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงและภายในชุมชนยังมีคู่ออเรือ จำนวน 1 แห่ง เป็นคู่ออเรือที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดได้แก่ วัดพันธุเชิง ศาลเจ้าพ่อทับทิม และศาลเจ้าพ่อปากน้ำแม่เบี้ย นอกจากนี้ยังมีสุสานสาธารณะ (สุสานจีน) อีก 1 แห่ง

- หมู่ที่ 5 บ้านคลองสวนพลู ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเช่นเดียวกับหมู่ที่ 3 มีจำนวนบ้านเรือน 50 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มักตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำ มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน ในพื้นที่ศึกษามีโรงเลื่อยไม้กระยาเลย ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 1 โรง

8.11 ตำบลเกาะเวียน เป็นตำบลสุดท้ายของอำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางปะอินทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบไปด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านโรงนา เป็นชุมชนดั้งเดิมตั้งมานานแล้ว มีจำนวนบ้านเรือน 42 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รับราชการและอื่น ๆ การตั้งบ้านเรือนมักจะถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกระจุกริมแม่น้ำเจ้าพระยา บรรยากาศภายในหมู่บ้านช่วงกลางวันค่อนข้างเจียบเหงามาก เนื่องจากคนหนุ่มสาวเดินทางไปทำงานในโรงงานกันหมด ทั้งให้คนแก่เฝ้าบ้าน มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในพื้นที่ศึกษา ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้แก่วัดช่างทอง นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนวัดช่างทอง สอนในระดับ ป.1-ป.6 มีสถานอนามัย 1 แห่ง

- หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเรียน มีบ้านเรือนจำนวน 25 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และทำการประมง สภาพโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านเรือนตั้งอยู่ห่างไกลกันและมีจำนวนน้อยมาก บรรยากาศเจียบเหงามาก อาชีพประมงแม่น้ำไม่ใช่อาชีพหลักของที่นี่ แต่ก็จะเป็นอาชีพที่ผู้สูงอายุได้ทำกันมานาน ระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีศาลาประชาคม 1 แห่งด้วย ถนนเป็นถนนคอนกรีตสลักับถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 3 บ้านเกาะเรียน มีบ้านในพื้นที่ศึกษา 38 หลังคาเรือน จำนวนสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 4-5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง,ค้าขาย ตั้งอยู่บนเกาะเรียนเช่นเดียวกับ หมู่ที่ 2 บ้านเรือนตั้งอยู่ห่างกัน มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงถนนภายในชุมชนเป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง ในหมู่บ้านมีศาลาประชาคมและหอกระจายข่าวของหมู่บ้านอย่างละ 1 แห่ง

- หมู่ที่ 4 เป็นชุมชนดั้งเดิม เรียกว่าบ้านสะตือ มีบ้านเรือนจำนวน 23 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ส่วนอาชีพทำนามีน้อยมาก สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ บ้านเรือนกระจัดกระจายไปตามริมแม่น้ำ มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน ถนนเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรังเข้าไปในหมู่บ้าน

- หมู่ที่ 5 บ้านค่าย มีบ้านเรือนจำนวน 47 ครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง การตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายไปตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีศูนย์ข้อมูล ศูนย์สาธารณสุข

ศาลาประชาคม หอกระจายข่าวและสภาตำบล ถนนเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรังแยกเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 6 บ้านเสือข้าม มีตำนานหมู่บ้านเล่าว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่เสือข้าม ในสมัยโบราณซึ่งได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านเสือข้าม มีบ้านเรือนจำนวน 77 หลังคาเรือน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมถนน สายอยุธยา-บางปะอิน (สายใน) มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในชุมชน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง และอู่ต่อเรือ 1 แห่ง ถนนเป็นถนนลาดยางและมีถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 7 หมู่บ้านญี่ปุ่น มีบ้านเรือนจำนวน 38 คับเรือน สมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้าง, ทำการประมง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป มีการตั้งบ้านเรือนกระจุกกระจายทั่วไปตามริมแม่น้ำและริมถนน มีระบบไฟฟ้าประปาเข้าถึงภายในพื้นที่ศึกษา มีศูนย์ประวัติศาสตร์ไทย-ญี่ปุ่น หรือหมู่บ้านญี่ปุ่น 1 แห่ง โรงเรียน 1 แห่ง ถนนเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรัง

9. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา

9.1 วัดกษัตริย์เชิง

ตั้งอยู่ที่ตำบลกระมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดโบราณก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ตามพงศาวดาร กล่าวว่า พระเจ้าสายน้ำผึ้งเป็นผู้สร้าง และพระราชทานนามว่า "วัดเจ้าพระนางเชิง" มีพระพุทธรูปใหญ่หน้าตักกว้าง 14 เมตร สูง 19 เมตร ปางสมาธิ ชาวจีนนับถือมาก เรียกว่า "ซาบอง" คนไทยเรียกว่า "หลวงพ่อโต" หรือหลวงพ่อกษัตริย์เชิง และบูรณะซ่อมแซมในสมัย ร.5 แล้วพระราชทานนามว่า "พระพุทธไตรรัตนนายก"

ในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า "เมื่อกรุงศรีอยุธยาจะเสียให้แก่พม่าครั้งที่ 2 นั้น พระพุทธูปองค์นี้กับพระเนตรไหลออกมาทั้งสองข้าง" มีผู้นับถือกันมากมาจนทุกวันนี้

9.2 วัดไชยวัฒนาราม

ตั้งอยู่ตำบลบ้านป้อม ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันตก สมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดฯ ให้สร้างขึ้นในบริเวณนิเวศสถานของพระราชชนนีเมื่อ พ.ศ. 2173 เมื่อครั้งเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง) กวีเอกสมัยกรุงศรีอยุธยา พระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าบรมโกศสิ้นพระชนม์ ก็โปรดฯ ให้ทำพระศพมาฝังไว้ที่วัดนี้

9.3 วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร อยู่ตรงข้ามกับวังหลวง (วังสวนหลวง) ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา เดิมชื่อ "วัดกษัตรา" หรือ "วัดกษัตราราม" เป็นวัดโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีพระปรางค์ใหญ่เป็นหลักประธานของวัด เป็นวัดที่มีความสวยงามมากวัดหนึ่ง

9.4 วัดพุทธไสยาจารย์

ตั้งอยู่ที่ตำบลสำเภาล่ม ทางทิศใต้ของเกาะเมือง คนละฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณ "ตำหนักเวียงเหล็ก" ซึ่งเป็นตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง (พระองค์จะเสด็จข้ามแม่น้ำไปสร้างพระราชวังใหม่ที่ตำบลหนองโสน (บึงพระราม) จึงสถาปนาเป็นพระอาราม เมื่อ พ.ศ. 1896 ชานนามว่า "วัดพุทธไสยาจารย์" มีสิ่งที่น่าสนใจคือ

1. พระปรางค์องค์ใหญ่ มีลักษณะศิลปะแบบขอม
2. พระอุโบสถ อยู่ทางด้านตะวันตกของพระปรางค์
3. ตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ตำหนักนี้ได้รับการซ่อมแซมจากกรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2512 ภายในมีภาพเขียนสี ฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่รอบ ๆ ตำหนัก
4. วิหารพระนอน วิหารเล็ก วิหารน้อย และหมู่เจดีย์ 12 องค์

9.5 วัดหน้าพระเมรุ

ตั้งอยู่ตรงข้ามพระราชวังหลวง ริมคลองเมือง ปากคลองสระบัว ตำบลท่าวาสุกรี วัดนี้ตามพงศาวดารเหนือกล่าวว่า พระองค์อินทรซึ่งเป็นเชื้อสายมาจากพระยากาฬภัช เป็นผู้

สร้าง สันนิษฐานว่า สร้างตรงที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระรามาธิบดีพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา วัดนี้เคยเป็นที่ตั้งพลับพลาสำหรับให้สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กับสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองทำสัญญาสงบศึกกัน ที่วัดนี้มีสิ่งสำคัญคือมีพระอุโบสถและพระวิหารน้อย

9.6 วัดกุเขาทอง

วัดกุเขาทอง อยู่ในทุ่งฝั่งตะวันตก ในตำบลกุเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ห่างจากเกาะเมืองประมาณ 3 กิโลเมตร สมเด็จพระรามาเมศวรทรงสร้างขึ้น พ.ศ. 1930 เมื่อปี พ.ศ. 2112 พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกกองทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาได้ จึงได้ให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่แบบมอญขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์ที่วัดนี้ เจดีย์นั้นเรียกว่า "กุเขาทอง" และวัดนี้ก็เรียกว่า "วัดกุเขาทอง" ในรัชกาลแผ่นดินสมเด็จพระบรมโกศ ได้ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์องค์เจดีย์ใหม่ เปลี่ยนรูปเจดีย์มอญเป็นรูปเจดีย์ไทย ส่วนฐานพื้นล่างยังเป็นศิลปะมอญอยู่

9.7 หมู่บ้านโปรตุเกส

ตั้งอยู่ที่ตำบลลำภาลม์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทางทิศตะวันตก อยู่ทางใต้ของตัวเมืองพระนครศรีอยุธยา ชาวโปรตุเกสเข้ามาติดต่อกับกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2304 โดยอัลฟองโซ เดอ อัลมูเคอร์ก ผู้สำเร็จราชการของโปรตุเกส ประจำเอเชีย ได้ส่งนายคัวร์เต้ เพอร์นันเดส เป็นทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา

ปัจจุบันที่ดินแห่งนั้นปรากฏมีโบราณสถานอยู่รวม 3 แห่ง ชานเปาโล ชานโดมิงโก และชานเปาโด ส่วนโบราณสถานชานเปาโดนั้น เข้าใจว่าเป็นโบสถ์คริสต์ที่พระเจ้าทรงธรรมโปรดให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นศาสนสถานของชาวโปรตุเกส สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นับเป็นโบสถ์แห่งแรกที่สร้างขึ้นในแผ่นดินไทย

ในปี พ.ศ. 2527 กรมศิลปากรและมูลนิธิกุลเบงเกียน ประเทศโปรตุเกสได้เข้ามาดำเนินการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงโบราณสถานในบริเวณหมู่บ้านโปรตุเกส โดยเริ่มขุดแต่งโบราณสถานชานเปาโดขึ้นก่อน จากการขุดแต่งได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญคือ พบซากของโบราณสถาน โครงกระดูกและเครื่องปั้นดินเผาภายในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

9.8 หมู่บ้านญี่ปุ่น

ตั้งอยู่ตำบลเกาะเรียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 ชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยามีจำนวนมากขึ้น สมัยนั้นทางการญี่ปุ่นได้อนุญาตให้ชาวญี่ปุ่นเดินเรือออกไปค้าขายกับต่างชาติได้ โดยออกไปอนุญาตชูนิน (ตราแดง) ให้ นอกจากจะมีเรือที่มีใบอนุญาตออกไปค้าขายแล้ว ยังปรากฏว่ามีเรืออื่น ๆ ของชาวญี่ปุ่นเดินทางไปค้าขายในประเทศทางตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย ในบรรดาพวกที่ไปค้าขายมีพวกหนึ่งเดินทางมายังกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าแผ่นดินไทยมีพระบรมราชานุญาตให้ชาวญี่ปุ่นมาตั้งหลักแหล่งในกรุงศรีอยุธยาเหมือนชาติอื่น ๆ นับตั้งแต่นั้นมาก็มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในอยุธยามากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ได้มีหัวหน้าปกครองเป็นระยะ ๆ

นากามาซา ยามาดา เป็นผู้มีอำนาจและเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเป็นอย่างมาก จนได้แต่งตั้งเป็นออกญาเสนาภิมุข หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2171 ออกญาเสนาภิมุข ได้แสดงความจงรักภักดีต่อโอรสทั้งสองของพระเจ้าทรงธรรม ออกเดินทางไปรบบกบฏที่นครศรีธรรมราช และได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และสิ้นชีวิตก่อนในปี พ.ศ. 2182

ปัจจุบันสมาคมไทย-ญี่ปุ่น ได้จารึกประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านญี่ปุ่นในสมัยกรุงศรีอยุธยามาตั้งไว้ภายในหมู่บ้านญี่ปุ่น และปรับปรุงบริเวณหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและอนุสรณ์สถานระหว่างไทย-ญี่ปุ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวิทย์ เขียน

นายคมกฤษ เจ่าวีระกุล เกิดเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2506 เป็นชาวจังหวัดสงขลา ปัจจุบันรับราชการที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา สำเร็จการศึกษาปริญญาเทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เมื่อปี พ.ศ.2530 และลาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทบัณฑิตภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2536

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย